

Aleg. 74

Wniosek

posła Bobrzyńskiego i tow. o wydanie ustawy krajowej
o seminariach nauczycielskich.

Niżej podpisani czynią wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić

załączony projekt ustawy o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

We Lwowie dnia 14. lutego 1907.

Wnioskodawca:

Bobrzyński w. r.

Abrahamowicz, Gniewosz, Głabiński, Pastor, Piniński, Brykczyński, Vivien, Czartoryski, Kazimierz Badeni, Gorayski, Stadnicki, Władysław Jaworski, Męciniński, Paszkowski, Cielecki, Kozłowski, Tadeusz Cieniński, Michałowski, Wesoliński, Skołyśzewski, Wilczkiewicz, Laskowski, Szajer, Moysa, Leo, Staniszewski, Mars, St. Jędrzejowicz, Wurst, Lipiński, Merunowicz, Hupka, Żardecki.

U s t a w a

Z dnia o kształceniu nauczycieli oraz o uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Artykuł I.

W obrębie postanowień ustaw państwowych o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych wydaje się dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem] następujące szczegółowe postanowienia:

§. 1.

Zadaniem seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich dla szkół ludowych jest wykształcenie takich sił nauczycielskich, które na podstawie swej ogólnej i zawodowej wiedzy i zdolności oraz pod względem swego wychowania i charakteru sprostać mogą zadaniu nauczyciela ludowego w ogólności a mianowicie z uwzględnieniem urzędzenia szkół ludowych w Galicyi.

§. 2.

Ażeby wyształcić siły nauczycielskie przysposobione specjalnie tak dla szkół ludowych wiejskich jakoteż i dla szkół ludowych miejskich, będą plany naukowe poszczególnych seminaryów męskich uwzględniać specjalne potrzeby jednej lub drugiej z tych kategorii szkół i dla tego kłaść osobliwszy nacisk albo na nauki przyrodniczo-rolnicze albo też na naukę języków wogóle a specjalnie niemieckiego języka, jakoteż na naukę rysunków.

W planach nauczania tych seminaryów męskich, które w myśl tego uwzględnić mają specjalne potrzeby szkół miejskich, nauka gospodarstwa rolnego ograniczy się do sadownictwa i ogrodnictwa.

Nauka historii uwzględni historię powszechną, austriacką i kraju ojczystego.

Ogólna nauka muzyki i śpiew oraz gra na skrzypcach stanowią we wszystkich seminariach męskich i żeńskich przedmiot nauki obowiązkowej, gra na fortepianie i na organach przedmiot nauki nadobowiązkowej.

Nauka przyrody uwzględniać będzie także potrzeby higieny szkolnej.

Nauczanie somatologii i higieny powierzone będzie lekarzowi specjalnie do tego uzdolnionemu, któremu także jako lekarzowi szkolnemu poruczony będzie nadzór nad ogólnymi stosunkami zdrowia wychowanków i nad higienicznym utrzymaniem lokalów szkolnych. Odpowiednie przepisy wydaje Rada szkolna krajowa po wysłuchaniu krajowej Rady zdrowia z przyzwoleniem Ministra oświaty.

W seminariach żeńskich przy nauce przyrody uwzględniać się będzie specjalnie warzywnictwo i ogrodnictwo.

§. 3.

Język wykładowy dla każdego seminarium męskiego i żeńskiego ustanawia Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty w myśl obowiązujących przepisów.

Obok seminariów z językiem wykładowym polskim, względnie polskim i ruskim, może dla przysposobienia nauczycieli niemieckiego języka być założone seminarium z językiem wykładowym polskim i niemieckim.

Gdzie tego potrzeba wymaga, należy wychowankom seminariów męskich i żeńskich z polskim językiem wykładowym dać także sposobność wykształcenia się w języku ruskim.

Przy nauce języka niemieckiego, która we wszystkich seminariach jest obowiązkową, jest język niemiecki wykładowym.

§. 4.

Seminariom nauczycielskim męskim i żeńskim dodany będzie jako środek pomocniczy przy nauce przyrody i gospodarstwa ogród szkolny odpowiednio urządzony; tym zaś seminariom, które przeznaczone są do kształcenia nauczycieli szkół wiejskich, dodane będzie nadto pole odpowiednio położone i w odpowiednim wymiarze dla nauczania i ćwiczenia wychowanków w pracach rolniczych.

§. 5.

Liczba wychowanków niema na jednym kursie rocznym przekraczać czterdziestu.

Klasy równorzędne w seminariach mogą być urządzone w razie koniecznym.

§. 6.

Gdzie się okazuje konieczność, może w seminarium męskim być urządzoną klasa przygotowawcza.

Zadaniem klasy przygotowawczej jest przysposobić wychowanków głównie pod względem językowym i pewności w rachunkach.

§. 7.

Celem wykształcenia nauczycielek robót i nauczycielek ogródków, o ile do tego celu nie służą seminaria publiczne jako takie i połączone z nimi ogródki dziecięce, mogą być przy pewnych seminariach założone osobne kursa nauczania jednoroczne.

§. 8.

Celem praktycznego przysposobienia wychowanków istnieje przy każdym seminarium z polskim językiem wykładowym szkoła ludowa jako szkoła ćwiczeń i szkoła wzorowa.

Przy seminariach nauczycielskich urządzonych pod względem języka wykładowego utrakwistycznie, istnieje będzie dla każdego z dwóch języków wykładowych osobna szkoła ćwiczeń.

Szkołę ćwiczeń utrzymywaną przez państwo może wyjątkowo zastąpić także inna szkoła publiczna wzorowo urządzona.

Szkoła ludowa ma w regule cztery klasy, może być jednak urządzaną także jako więcej lub mniej klasowa.

Liczba uczniów w poszczególnych klasach szkoły ćwiczeń nie może przekraczać czterdziestu.

§. 9.

Wszystkie kursa roczne seminarium nauczycielskiego, szkoła ćwiczeń, klasa przygotowawcza, ogródek dziecięcy i specjalne kursa nauczania tworzą jeden organizm szkolny z jednolitem kierownictwem.

Do kształcenia sił nauczycielskich mogą jednak być urządzane takie seminaria, które obejmują tylko pewne części pełnego seminarium. Do zakładów takich odnoszą się te przepisy, które postanowione są dla odnośnych części pełnych zakładów.

§. 10.

Plany naukowe, rozkład przedmiotów na poszczególne kursa roczne i liczbę godzin nauki dla seminariów oraz dla połączonych z nimi klas przygotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów nauczania ustanawia Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty, biorąc za podstawę postanowienia ustawy państwowej o szkołach ludowych oraz szczegółowe wskazówki podane w poprzedzających paragrafach niniejszej ustawy.

Bliższe postanowienia o urządzeniu językowym seminariów utrakwistycznych wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Minister oświaty postanawia na wniosek Rady szkolnej krajowej, który plan naukowy ma być zaprowadzonym w poszczególnych seminariach męskich.

Plan naukowy szkoły ćwiczeń układa konferencja nauczycielska z uwzględnieniem planu nauki normalnego przepisanego dla szkół ludowych w kraju i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Pod względem zewnętrznego i wewnętrznego porządku w szkołach ćwiczeń obowiązują normy wydane dla szkół ludowych publicznych, o ile nie będą wydane specjalne przepisy.

§. 11.

O dopuszczaniu książek do nauki i czytania oraz środków naukowych rozstrzyga Rada szkolna krajowa. Wybór pomiędzy zatwierdzonymi książkami do nauki służy ciałom nauczycielskim i ma być corocznie zawczasu podanym do wiadomości Rady szkolnej krajowej.

§. 12.

Co się tyczy roku szkolnego, trwania półroczy i ferij we wszystkich oddziałach seminaryów, włącznie z państwowymi szkołami ćwiczeń, obowiązują przepisy wydane dla szkół średnich, o ile nie są wydane specjalne przepisy.

Regulamin szkolny i naukowy dla seminaryów wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Co się tyczy zachowania się wychowanków w zakładzie i poza zakładem ciało nauczycielskie układa projekt przepisów dyscyplinarnych i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Wykluczenie z seminaryum oraz z seminaryów w kraju zarządza Rada szkolna krajowa, wykluczenie ze wszystkich zakładów wymaga zatwierdzenia Ministra oświaty.

§. 13.

Nauka w seminaryach nauczycielskich męskich i żeńskich oraz w klasach przygotowawczych i na specjalnych kursach naukowych jest bezpłatną.

Wychowankowie biedni a zdolni mogą otrzymać stypendya państwowe i krajowe, o ile przyjmą zobowiązanie oddania się zawodowi nauczycielskiemu przynajmniej przez sześć lat w publicznych szkołach ludowych.

Korzystanie ze stypendyum z funduszu krajowego, zależne jest od warunku sześcioletniej służby w publicznych szkołach ludowych w kraju.

Korzystanie ze stypendyum może także w ten sposób nastąpić, że odpowiednie kwoty wypłacane będą kierownictwu internatu wychowanków seminaryów do tego przez Radę szkolną krajową upoważnionego a to za mieszkanie i utrzymanie wychowanka.

W państwowych szkołach ćwiczeń i ogródkach dziecięcych będzie pobierana opłata szkolna, od której uiszczenia ubodzy uczniowie mogą być uwolnieni. Bliższe o tem postanowienia wydaje Minister oświaty.

§. 14.

Zakładanie i utrzymanie seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich z potrzebnymi szkołami ćwiczeń (§. 8.) jest rzeczą państwa. Zarządza je na wniosek Rady szkolnej krajowej Minister oświaty, która także przyzwala na urządzenie oddziałów równorzędnych na kursach, oraz klas przy-

gotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów naukowych.

§. 15.

Świadectwo dojrzałości uprawnia do prowizorycznej służby nauczycielskiej we wszystkich szkołach ludowych bez względu na to, w którym seminaryum uzyskanem zostało, o ile kandydat ze względu na znajomość języków świadectwem tem wykazaną odpowiada wymaganiom szkoły, do której ma być przeznaczony.

Do stałego zamianowania nauczycielem w szkołach ludowych pospolitych wymagane jest świadectwo kwalifikacyi nauczycielskiej dla pospolitych szkół ludowych, które uzyskuje się przez egzamin kwalifikacyjny nauczycielski po najmniej dwuletniem zadowalniającem zajęciu w praktycznej służbie nauczycielskiej w szkole ludowej publicznej lub posiadającej prawo publiczności. Do szkół ludowych pospolitych, w których drugi język krajowy lub język niemiecki jest przedmiotem nauki obowiązkowym, wykazać się należy uzdobnieniem nauczania tych języków. Przy egzaminach kwalifikacyjnych do szkół pospolitych należy więc na żądanie kandydata przez wynik egzaminu stwierdzić, czy jest uzdobnionym uczyć także drugiego języka krajowego, względnie języka niemieckiego w szkołach ludowych pospolitych.

§. 16.

Do stałej nominacyi nauczycielem w szkole wydziałowej wymagane jest świadectwo kwalifikacyi nauczycielskiej do szkół wydziałowych, które uzyskuje się przez złożenie egzaminu specjalnego po najmniej trzechletniem całkiem zadowalniającem zajęciu w szkołach ludowych albo innych zakładach naukowych. Kandydaci, którzy uzyskali absolutoryum ze studyów na uniwersytecie albo w szkole politechnicznej, dopuszczani będą do tego egzaminu także bez wykazania się poprzedniem zajęciem w zawodzie nauczycielskim, mogą jednak dopiero wówczas uzyskać stałą nominacyę, jeżeli wykazają się jednorocznem zadowalniającem zajęciem nauczycielskiem w szkole wydziałowej publicznej po uzyskaniu kwalifikacyi do szkół wydziałowych.

Nauczyciele przedmiotów technicznych na kursach specjalnych naukowych połączonych ze szkołami ludowemi doświadczeni w zawodzie nauczycielskim mogą być przez Ministra oświaty uwolnieni od tego egzaminu.

Egzamin kwalifikacyjny nauczycielski do szkół wydziałowych obejmuje wszystkie przedmioty jednej z trzech następujących grup:

- a) Grupa zawodowa językowo-historyczna: język wykładowy (języki wykładowe), język niemiecki, geografia i historia;
- b) Grupa zawodowa przyrodnicza: historia naturalna, fizyka i matematyka;
- c) Grupa zawodowa techniczna: rysunek odręczny i kaligrafia, rysunek geometryczny, nauka zręczności (dla kandydatów) nauka robót kobiecych (dla kandydatek).

Oprócz tego pedagogika i język wykładowy jest przedmiotem egzaminu każdej grupy.

§. 17.

Do przedsięwzięcia egzaminów kwalifikacyjnych Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty ustanawia osobne komisye, przyczem trzymać się należy zasady, że członkami komisyi egzaminacyjnych mają być przy egzaminie kwalifikacyjnym do szkół pospolitych przedewszystkiem inspektorowie szkolni okręgowi i wytrawni nauczyciele szkół ludowych, zaś przy egzaminie do szkół wydziałowych dyrektorowie i nauczyciele seminaryów, szkół średnich, zawodowych lub wyższych. Przewodniczy egzaminom dyrektor komisyi egzaminacyjnej, o ile inspektor szkolny krajowy nie obejmie przewodnictwa.

Celem egzaminowania kandydatów, co się tyczy ich uzdolnienia do udzielania nauki religii, należy powoływać zastępców stowarzyszeń kościelnych i religijnych.

§. 18.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki szkół ludowych odbywać się będą corocznie przez przeciąg jednego roku szkolnego przy seminaryach nauczycielskich lub innych zakładach naukowych dwa kursa wydziałowe dla dwóch z powyżej wymienionych zawodowych grup wydziałowych.

Na kurs wydziałowy przyjmować się będzie abiturjentów seminaryów nauczycielskich męskich, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości z odznaczeniem, bezpośrednio po ukończeniu seminaryum, oraz nauczycieli ludowych, którzy złożyli egzamin kwalifikacyjny do szkół ludowych pospolitych z odznaczeniem.

Pierwszych utrzymuje się na czas trwania kursu w dalszym pobieraniu stypendyum, które w seminaryum nauczycielskiem posiadali; drudzy otrzymują urlop z pełnymi poborami.

Liczba słuchaczy niema przenosić trzydziestu pięciu.

§. 19.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki kursów uzupełniających rolniczych a zarazem celem przygotowania do złożenia specjalnego egzaminu z rolnictwa dla tych kursów, urządzony będzie w jednej szkole rolniczej co najmniej co drugi rok kurs nauczycielski rolniczy na przeciąg jednego roku szkolnego.

Na kurs ten przyjmowani będą kandydaci, którzy po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego do szkół ludowych pospolitych w szkołach ludowych wiejskich najmniej przez trzy lata na samodzielnem stanowisku byli czynni a przez troskliwe pielęgnowanie ogrodu lub pola szkolnego okazali osobliwsze zamiłowanie do robót rolniczych.

Liczba słuchaczy tego kursu niema przekraczać dwudziestu.

Frekwentanci otrzymują na czas kursu urlop z pełnymi poborami.

§. 20.

Nauka na wszystkich kursach nauczycielskich jest bezpłatną.

Wydatek na kursa nauczycieli wydziałowych i na kursa nauczycieli kursów rolniczych uzupełniających pokrywany będzie ze środków państwa.

§. 21.

W miarę rozporządzalnych środków (ze strony państwa, kraju, gminy, lub prywatnych) urządza Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty kursa takie dla poszczególnych przedmiotów szkoły ludowej pospolitej i wydziałowej.

§. 22.

Wszystkie kursa przeznaczone do dalszego kształcenia nauczycieli podlegają organom nadzorczym szkolnym ustanowionym dla seminaryów nauczycielskich.

Dyrektor odnośnego zakładu naukowego sprawuje za renumeracją bezpośrednie kierownictwo kursu.

Nauczyciele ustanawiani będą przez Radę szkolną krajową a za pracę swoją otrzymują honorarium.

§. 23.

Bliższe postanowienia i plany naukowe dla kursów nauczycielskich wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty, przyczem należy się trzymać zasady, ażeby plany te utrzymać w zgodzie z każdorazowymi przepisami egzaminacyjnymi.

Przy urządzaniu kursu dla poszczególnych przedmiotów nauki uwzględnić należy przede wszystkim specjalne potrzeby szkół ludowych pospolitych i wydziałowych stwierdzone ich planem naukowym.

Artykuł II.

Postanowienia tej ustawy obowiązują od początku roku szkolnego następującego po jej ogłoszeniu.

Artykuł III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

M o t y w a.

Ustawa zasadnicza z d. 21. grudnia 1867 r. o Reprezentacji państwa w §. 11. lit. i) zastrzegła dla Rady państwa ustanowienie zasad szkolnictwa ludowego i gimnazyów, oraz ustawodawstwo o uniwersytetach, a temsamem resztę ustawodawstwa szkolnego pozostawiła Sejmom krajowym. Do ustawodawstwa tego pozostawionego Sejmom zaliczano też ustawodawstwo o seminariach nauczycielskich.

Kiedy jednak w r. 1869 przyszło do wydania zasadniczych postanowień o szkole ludowej, pod pojęcie to podciągnięto także kształcenie nauczycieli szkół ludowych i ustawa państwowa z 14. maja 1869 w §§. 26—47 określiła także zasady organizacyi seminariów nauczycielskich i dalszego kształcenia nauczycieli.

Tylko w obrębie tych zasad mogło odtąd rozwinąć się ustawodawstwo krajowe o seminariach, ale do wydania takich ustaw szczegółowych w żadnym kraju koronnym nie przyszło. Nie przyszło do nich nawet w Galicyi, chociaż §. 75. owej ustawy państwowej zezwalał ustawodawstwu galicyjskiemu na postanowienia odbiegające od przepisów §. 28. i 38. ustawy państwowej, dotyczących się seminariów. Powodem tego była może okoliczność, że postulaty kraju na tem polu nie odrazu się skryształizowały, więcej jednak od tego niechętnie stanowisko rządu, który organizację seminariów pragnął mieć w całym państwie przeprowadzoną całkiem jednolicie, a wszystko, czego w tym względzie nie orzekła ustawa państwowa, windykował dla rozporządzeń władzy wykonawczej. W drodze rozporządzenia ministeryalnego przyszedł też do skutku t. z. statut organizacyjny seminariów austriackich, który aż do najdrobniejszych szczegółów określa ich urządzenie, ich plan naukowy i regulamin szkolny, a który z małymi niezbędnymi wyjątkami obowiązuje także i w Galicyi.

Szablonowe to urządzenie seminariów, liczące się ze stosunkami krajów zachodnich, mogło dla nich być odpowiednie. Nie było niem dla nas, bo nie odpowiadało warunkom i stosunkom naszego kraju, naszych szkół i naszej ludności. Głośne też przeciw niemu podnosiły się krytyki i skargi, zarówno w Wys. Sejmie, jakoteż w sferach nauczycielskich i w opinii publicznej, a skargi te zwiękшыły się z chwilą, w której szkoły nasze ludowe zorganizowane zostały znacznie odmiennie, niż w innych krajach i wymagały specjalnie do nich przysposobionych nauczycieli. Żądania kraju objawiły się w tym kierunku, aby stworzyć dwa typy seminariów odpowiadające szkołom wiejskim i miejskim, a żądanie to znalazło wyraz zarówno w uchwałach ankiety zwołanej przed kilku laty przez Wydział krajowy, jakoteż w rezolucyach Wys. Sejmu uchwalonych zeszłego roku.

Projekt niniejszy ustawy krajowej o seminariach nauczycielskich okupuje teren ten dla ustawodawstwa naszego krajowego, oczywiście tylko w granicach pozostawionych mu przez ustawy państwowe, których nie powtarza. Postanowienia te nie są jednak tak szczegółowe, aby przeszkodziły urzeczywistnieniu zapatrywań i żądań objawionych przez Wys. Sejm, co się tyczy tych seminariów.

Zasadnicza myśl pewnej odmienności seminariów uwzględniających głównie kształcenie nauczycieli wiejskich od seminariów uwzględniających głównie kształcenie nauczycieli miejskich przeprowadzoną jest w §. 1, 2. i 4. projektu. Różnice

te nie mają jednak sięgać poza konieczną potrzebę a w §. 15. określono wyraźnie, że kandydat może otrzymać posadę w szkole wiejskiej lub miejskiej bez względu na to, w którym z dwóch typów seminaryów studia ukończył. Rozdział nauczycieli pomiędzy szkoły wiejskie i miejskie lepiej bowiem pozostawić swobodnej woli i zamiłowaniu każdego kandydata a naturalną jest rzeczą, że kandydaci przysposobieni lepiej do szkół wiejskich, w nich przedewszystkiem szukać będą zajęcia. Potrzebie szkół uczyni się zadość, a uniknie się stanowczego rozgraniczenia między nauczycielami w mieście i na wsi, któreby mogło wywołać niepożądane skutki.

Przeprowadzając tę najważniejszą reformę, projekt nie przeprowadza natomiast drugiej, która obecnie zalecaną jest, zwłaszcza ze sfer nauczycielskich seminaryów, nie przedłuża czasu trwania nauki w seminaryach ani na sześć ani na pięć lat. Chociaż bowiem zrozumiałą jest rzeczą, że nauczyciele seminaryów, widząc braki wykształcenia swych uczniów, pragnęliby ich studia pogłębić i przedłużyć, to szkolnictwo nasze i jego najwyższa reprezentacja Wys. Sejm liczyć się musi z innym faktem. Już dziś dla braku środków finansowych nie jest kraj w stanie zaspokoić wszystkich życzeń nauczycieli ludowych. Życzenia te i żądania musiałyby zaś słusznie rosnąć w miarę tego, im więcej przedłużylibyśmy czas studiów seminaryalnych. Przedłużenie seminaryum o jeden rok pociągnęłoby nadto za sobą ten skutek, że w jednym roku szkoły nasze ludowe nie miałyby żadnego przybytku nauczycieli i mnóstwo szkół lub klas stanęłoby pustką, jak się to już stało, kiedy kurs seminaryów z trzechletniego zamieniono na czteroletni.

Przeprowadzając myśl swoją zasadniczą, projekt w licznych swoich szczegółach zawiera nowe, odmienne dla kraju naszego postanowienia. Mówią one same za siebie. Dla lepszego ich zrozumienia, o ile tego potrzeba, dołączamy następujące uwagi:

§. 2. w ustępie 3. zaprowadza obowiązkową naukę historii kraju ojczystego, w ustępie 5. lekarzy szkolnych.

§. 3. stwierdza ustawodawczo przepisy o języku wykładowym seminaryów, które dotychczas opierały się na rozporządzeniach ministeryalnych a przytem w myśl życzeń oddawna objawianych i we wnioskach Rady szkolnej formułowanych, zastrzega możność założenia jednego seminaryum utrakwistycznego polsko-niemieckiego dla kształcenia nauczycieli niemieckiego języka w szkołach ludowych. Wydaje się to jedynym sposobem pozyskania takich nauczycieli, jeżeli uczniów naszych seminaryów nie mamy wysyłać do szkół niemieckich zagranicę, jak się to dzieje z kandydatami na nauczycieli języka niemieckiego w szkołach średnich.

§. 10. i 12. orzekają, że plany naukowe i regulaminy szkolne wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty. Ważne to postanowienie zabezpiecza w najistotniejszych punktach odrębność wewnętrznego urzędzenia naszych seminaryów, skoro redakcja tych przepisów oddana jest Radzie szkolnej krajowej a narzucanie szablonowych przepisów nie będzie miało miejsca.

§. 11. przyznaje Radzie szkolnej prawo zatwierdzania książek szkolnych i środków naukowych, którego dotychczas co się tyczy seminaryów nie posiadała.

§. 13. normuje ustawodawczo dotychczasową praktykę co się tyczy stypendyów dla wychowanków seminaryów.

§. 15. ułatwia absolwentom uniwersytetu i szkoły politechnicznej złożenie egzaminu wydziałowego a temsamem otwiera dostęp do zawodu jednostkom wyżej wykształconym, pożądanym dla szkół wydziałowych.

§. 16. określa odmiennie trzecią grupę przedmiotów egzaminu wydziałowego, kładąc nacisk na naukę zręczności i roboty kobiece.

§. 17. przekazuje egzamina kwalifikacyjne na nauczycieli szkół pospolitych komisjom złożonym z inspektorów szkolnych okręgowych i wytrawnych nauczycieli. Jest to innowacja pożądana najpierw dla uwolnienia seminariów nauczycielskich, które dla tych tłumnych egzaminów musiały na miesiące przerywać naukę. Jest ona pożądaną następnie ze względu na rzecz, bo inspektor szkolny i nauczyciele ludowi dają dobrą jeźeli nie lepszą gwarancję przedsiębrania tego egzaminu na wskrós praktycznego. Liczba komisji tych egzaminacyjnych nie jest oznaczoną, ustanowione więc będą w liczbie odpowiadającej warunkom i potrzebie.

§§. 18—23. normują i rozwijają ustawodawczo kursa dalszego kształcenia nauczycieli, które w kraju naszym już tę formę przybrały, ale opierając się tylko na zarządzeniach administracyjnych, nie miały należytej trwałości i ciągłości swego urzędzenia.
